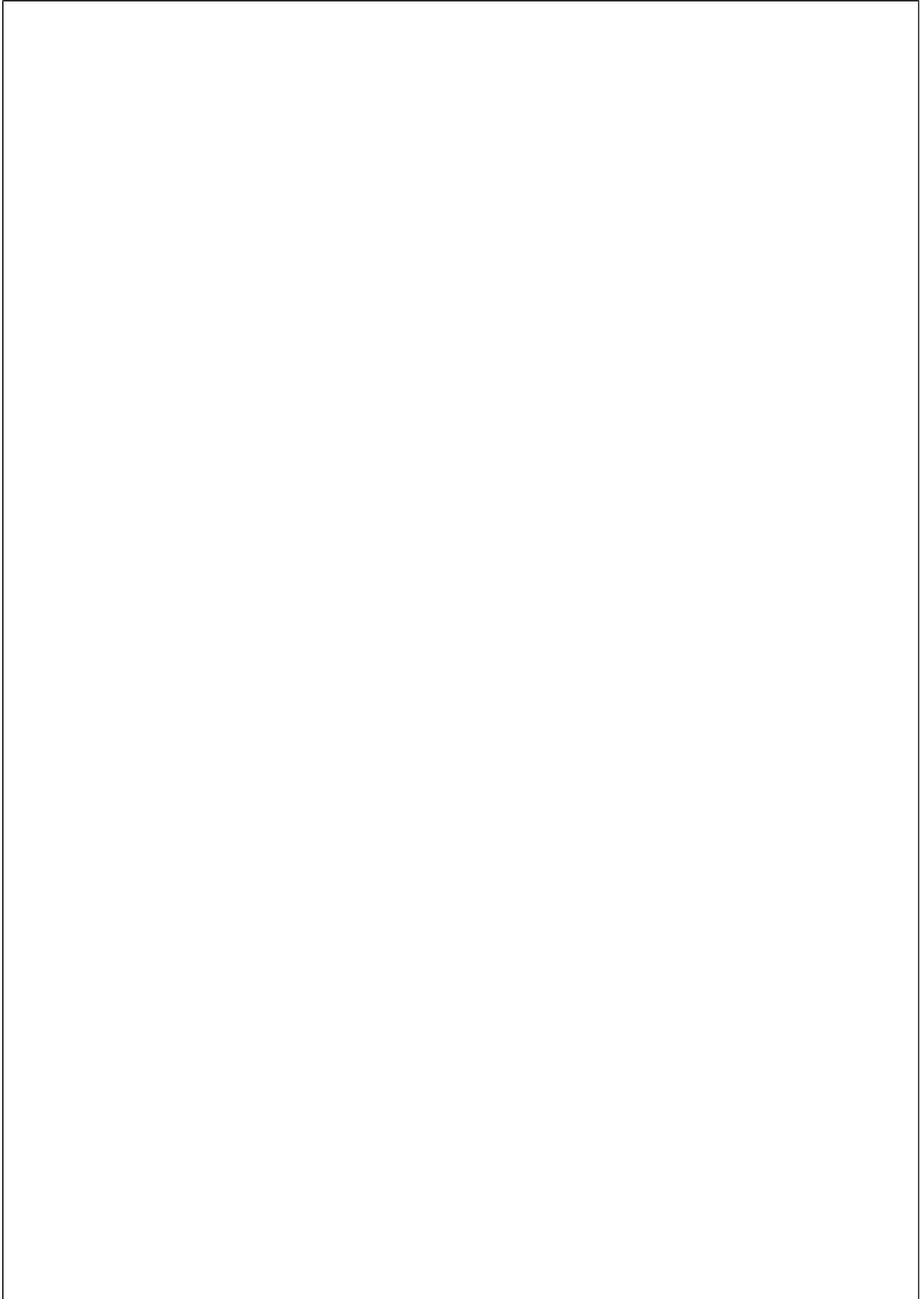

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/207876,80-rocznica-powstania-Kongresu-Polonii-Amerykanskej.html>
01.03.2026, 22:12

80. rocznica powstania Kongresu Polonii Amerykańskiej

13 października 2024 roku w Chicago delegacja Instytutu Pamięci Narodowej, na czele z prezesem dr. Karolem Nawrockim, wzięła udział w obchodach 80-lecia powstania Kongresu Polonii Amerykańskiej.

11.10.2024

Podczas uroczystego zjazdu Kongresu prezes IPN dr Karol Nawrocki podkreślił ogromne znaczenie tej instytucji dla wsparcia Polonii w USA. Kongres od ośmiu dekad pomaga Polakom mieszkającym w Stanach Zjednoczonych w zachowaniu tożsamości narodowej i utrzymaniu więzi z ojczyzną.

- Stany Zjednoczone to kraj z największą Polonią na świecie - mieszka tu ok. 10 milionów Polaków i ich potomków. To właśnie dla nich działa Kongres i wszystkie zrzeszone w nim organizacje polonijne, pomagając im w zachowaniu tożsamości i utrzymaniu więzi z ojczystym krajem. Podobną rolę po drugiej stronie oceanu spełnia Instytut Pamięci Narodowej - działając na wszystkich kontynentach, wspiera Polonię, pomagając jej w zachowaniu polskości, podtrzymując jej związki z Ojczyzną, przypominając o najbardziej chwalebnych kartach polskiej historii

- zaznaczył prezes IPN.

Zwrócił także uwagę na historyczne powiązania między Polską a USA, podkreślając zasługi polskich bohaterów, takich jak gen. Tadeusz Kościuszko i gen. Kazimierz Pułaski, oraz na cenne archiwa pozyskane przez IPN, które przyczyniły się do lepszego poznania historii Polonii, w tym zasłużonych postaci:

- Dzięki przekazanym do zasobu IPN archiwom Związku Sokolstwa Polskiego w Ameryce poznaliśmy dokładniej m.in. życiorys Agnieszki Wisły, wspaniałej działaczki polonijnej, której losy jak w soczewce skupiają i odbijają chwalebne dzieje amerykańskiej Polonii.

Głos zabrał również dyrektor Oddziału IPN w Łodzi Karol Piskorski - były komandos elitarniej jednostki wojskowej GROM. Przypomniął, że w tym roku obchodzimy 25. rocznicę przystąpienia Polski do NATO:

- Nasze członkostwo zależało w dużej mierze od decyzji Stanów Zjednoczonych. Kluczowe było przekonanie amerykańskich elit, że rozszerzenie NATO wzmocni nie tylko bezpieczeństwo krajów byłego bloku sowieckiego, ale także całej Europy. Ponieważ o podpisaniu traktatu decydowali senatorowie reprezentujący wszystkie stany, to wsparcie ze strony wyborców polskiego pochodzenia okazało się niezwykle istotne. Za to Państwu dzisiaj dziękuję, świadomy, że nie zawiedliśmy pokładanych w nas oczekiwań.

80. rocznica powstania Kongresu Polonii Amerykańskiej - Chicago, 13 października 2024. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Na wydarzeniu Instytut Pamięci Narodowej zaprezentował międzynarodowy projekt memoratywno-edukacyjny „Szlaki Nadziei. Odyseja Wolności”. Wystawa przedstawia wysiłek żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie walczących na wszystkich frontach II wojny światowej oraz szlak wędrówki naszych obywateli ewakuowanych z „niehumanitarnej ziemi”, których los rozrzucił po niemal wszystkich zakątkach kuli ziemskiej.

W obchodach 80. lecia Kongresu Polonii Amerykańskiej udział wzięli m.in. prezes Kongresu Frank Spula, sekretarz krajowy Polskiego Związku Narodowego Alicja Kuklińska, [laureatka wręczonej przez IPN nagrody „Świadek Historii” Helena Sołtys](#) oraz dyrektor Biura Współpracy Międzynarodowej Agnieszka Jędrzak.

Dzień wcześniej prezes IPN uczestniczył w dwóch ważnych wydarzeniach. Podczas spotkania poświęconego Zbrodni Wołyńskiej, prezes IPN dr Karol Nawrocki podkreślił:

- My, którzy udzieliliśmy Ukrainie pełnego wsparcia i pomocy w obliczu wrogiej inwazji, nie możemy liczyć na gesty zrozumienia i empatii wobec naszych zamordowanych rodaków. Dzielę się informacjami na temat polsko-ukraińskiej współpracy w tej dziedzinie z prezesem Spulą i liczę na jego pomoc i wsparcie w naszych działaniach w imię sprawiedliwości historycznej i godności ofiar. Mam nadzieję, że głos społeczności polskiej w USA będzie w tej sprawie znaczący.

Spotkanie poświęcone Zbrodni Wołyńskiej - Chicago, 12 października 2024. Fot. Na zdj. prezes IPN dr Karol Nawrocki. Mikołaj Bujak (IPN)

Spotkanie poświęcone Zbrodni Wołyńskiej - Chicago, 12 października 2024. Fot. Na zdj. od lewej prezes IPN dr Karol Nawrocki, prezes Kongresu Polonii Amerykańskiej Frank Spula. Mikołaj Bujak (IPN)

Następnie delegacja IPN wzięła udział w obchodach Dnia Nauczyciela zorganizowanych przez Zrzeszenie Nauczycieli Polskich w Ameryce.

- Młodość to wielki ląd. Po wypłynięciu z niego wszystkich czeka długa droga, nazywana życiem. Aby do tej drogi się przygotować, potrzebni są nauczyciele. Nauczyciele i rodzina muszą wyposażyć wszystkich uczniów w umiejętności, wartości, poczucie własnej tożsamości, która da siłę i możliwości, aby tę drogę przepłynąć. To wielka odpowiedzialność i ogromne zobowiązanie, za które bardzo Państwu dziękuję

- zwrócił się do zerbanych prezes IPN.

Obchody Dnia Nauczyciela - Chicago, 12 października 2024. Na zdj. prezes IPN dr Karol Nawrocki. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Obchody Dnia Nauczyciela - Chicago, 12 października 2024. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Obchody Dnia Nauczyciela - Chicago, 12 października 2024. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Obchody Dnia Nauczyciela – Chicago, 12 października 2024. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Wystawa „Szlaki Nadziei. Odyseja Wolności”

W 80. rocznicę rozpoczęcia wędrówki armii gen. Andersa ewakuowanej z ZSRS Instytut Pamięci Narodowej przygotował międzynarodowy projekt „Szlaki Nadziei. Odyseja Wolności”, który upamiętnia wysiłek zbrojny Polskich Sił Zbrojnych podczas II wojny światowej oraz losy ludności cywilnej ewakuowanej z ZSRS wraz z armią gen. Andersa. [Zainagurowano go w Warszawie w marcu 2022 roku.](#)

W ramach projektu powstała wystawa „Szlaki Nadziei. Odyseja Wolności”. Od tego czasu była pokazywana w wielu krajach na 5 kontynentach w ponad 50 zagranicznych lokalizacjach od Republiki Południowej Afryki, Zimbabwe i Stanów Zjednoczonych po Iran.

Obejrzyj spot

* * *.

Bohaterowie Chicago

Agnieszka Wisła (ur. 10 stycznia 1887 r. w miejscowości Szlachcin w Wielkopolsce w ówczesnym zaborze pruskim) została wychowana w poszanowaniu wartości polskich i patriotycznych. Jako

młoda dziewczyna w wieku 19 lat postanowiła wyjechać do Stanów Zjednoczonych, gdzie przebywała jej siostra. Podczas I wojny światowej była jedną z sanitariuszek Polskiego Białego Krzyża skierowanych do Francji. W 1920 r. pomagała w ratowaniu rannych podczas Bitwy Warszawskiej 1920 r.

Zarówno w I, jak i w II wojnie światowej wraz z innymi członkami Związku Sokolstwa Polskiego i Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce aktywnie wspierała akcję rekrutacyjną do Polskiej Armii. Organizowała w Chicago zbiórki pieniędzy dla żołnierzy i ich rodzin oraz dla weteranów. Podczas II wojny światowej wraz z zespołem dziewcząt korespondowała z żołnierzami polskimi na froncie, aby udzielać im moralnego i duchowego wsparcia.

Agnieszka Wiśła (stoi pierwsza z lewej) w okresie pełnienia obowiązków w Polskim Białym Krzyżu we Francji, Nicea, 1919 r. (fot. AIPN)

Członkinie Korpusu Pomocniczego Pań – organizacji założonej przez Agnieszkę Wisłę. Pittsburgh w Pensylwanii, 1940 r. (fot. Stowarzyszenie Weteranów Armii Polskiej w Ameryce, AIPN)

Agnieszka Wisła wśród uczestniczek zjazdu Korpusu Pomocniczego Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce, 1. poł. XX w. (fot. AIPN)

Władysław Smrokowski (ur. 25 października 1909 r. w Krakowie) we wrześniu 1939 r. stojąc na czele dwóch kompanii brał udział w bitwie pod Koziejówką, w której zginął gen. Józef Kustroń. Po bitwie Smrokowski wraz z resztką żołnierzy przekroczył granicę polsko-węgierską. Z obozu

internowanych na Węgrzech przedostał się przez Jugosławię i Włochy do Francji. Po kapitulacji armii francuskiej przedarł się wraz z grupą żołnierzy do południowej Francji. Przez Hiszpanię i Portugalię dotarł do Wielkiej Brytanii.

W sierpniu 1942 r. został dowódcą polskiej 1. Samodzielnej Kompanii Komandosów. Po szkoleniu odbytym w październiku i listopadzie 1943 r. w Algierii Kompania 1 grudnia została przerzucona do Tarentu w południowych Włoszech. Po przydzieleniu Kompanii do 2. Korpusu Polskiego objął dowodzenie zgrupowania Commando, z którym walczył podczas bitwy o Monte Cassino. Brał udział w bitwie o Ankonę i Bolonię.

Po zakończeniu wojny i demobilizacji pracował w fabryce tekstylnej w Bradford w Wielkiej Brytanii. W 1951 r. wyjechał do USA. Osiedlił się w Chicago, gdzie zmarł w 1965 r.

Wielkanoc w 1. Samodzielnej Kompanii Komandosów, dowódca kompanii kpt. Władysław Smrokowski składa życzenia żołnierzom. Caernarfon, Walia, Wielka Brytania, wiosna 1943 r. (fot. Instytut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie, zdjęcie udostępnione przez Fundację Ośrodka KARTA)

Wielkanoc w 1 Samodzielnej Kompanii Komandosów. Dowódca jednostki kpt. Władysław Smrokowski (z lewej). Caernarfon, Walia, Wielka Brytania, wiosna 1943 r. (fot. Instytut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie, zdjęcie udostępnione przez Fundację Ośrodka KARTA)

1 Samodzielna Kompania Komandosów podczas szkolenia. Faibourne, Walia, Wielka Brytania, 1942 r. (fot. AIPN)

Kongres Polonii Amerykańskiej

Osiemdziesiąt lat temu, w czerwcu 1944 roku w Buffalo, w stanie Nowy Jork, w ostatnim roku II wojny światowej, 2500 aktywistów polonijnych i polskich księży z 26 stanów założyło Kongres Polonii Amerykańskiej. Była to największa próba integrowania środowiska Polonii w USA i stworzenia organizacji federacyjnej będącej głosem ok. 10 milionów Amerykanów polskiego pochodzenia.

Kongres był i pozostaje ważnym środowiskiem opiniotwórczym reprezentujących interesy Polonii w USA, a w latach stalinowskiego terroru i późniejszego komunizmu Polski ludowej podejmował inicjatywy, będąc głosem państwa polskiego. Dość przypomnieć, że w 1948 roku Kongres wsparł starania, aby umożliwić 150 tysiącom polskich uchodźców wojennych i wojskowych przyjazd do USA i ubieganie się o obywatelstwo amerykańskie poza obowiązującymi zasadami przydziału. Kongres poparł też utworzenie Radia Wolna Europa w 1949 roku, by za jego pośrednictwem przekazywać narodom znajdującym się pod dominacją sowiecką wiadomości z wolnego świata. Kongres Polonii Amerykańskiej doprowadził do zatwierdzenia przez Kongres USA śledztwa w sprawie zbrodni katyńskiej, w wyniku którego stwierdzono w 1952 roku, że sprawcą tego bestialskiego mordu była Rosja sowiecka.

Nie mniej ważne okazały się wysiłki kolejnych władz Kongresu skupiające się na budowaniu dobrych relacji z kolejnymi administracjami amerykańskimi, które doprowadziły do wzrostu znaczenia Kongresu na amerykańskiej scenie politycznej. Krótco po ustanowieniu stanu wojennego w Polsce i zdelegalizowaniu Solidarności Kongres zdecydowanie poparł potępienie przez prezydenta Ronalda Reagana stanu wojennego wprowadzonego przez reżim Jaruzelskiego. Dzięki staraniom KPA, od wprowadzenia stanu wojennego do 1990 roku, w ramach pomocy humanitarnej, we współpracy z przywódcami polskiego Kościoła, wysłano do Polski żywność i środki medyczne dla najbardziej potrzebujących o wartości 160 mln dolarów.

Od 1993 roku Kongres prowadził na Kapitolu intensywny lobbying na rzecz przyjęcia Polski do

NATO. W roku 1998 Senat Stanów Zjednoczonych przegłosował stosunkiem głosów 80:19 zmianę traktatu NATO tak, by umożliwić przyjęcie Polski do Paktu. W tym samym czasie starania Kongresu przyczyniły się do ustanowienia wielomilionowego programu pomocowego Support East European Democracies Act i utworzenia m.in. Polsko-Amerykańskiego Funduszu Przedsiębiorczości – funduszu inwestycyjnego z kapitałem założycielskim 240 mln dolarów w celu promowania wolnej przedsiębiorczości. Wejście Polski do Paktu Północnoatlantyckiego oznaczało wypełnienie przez Kongres misji wspierania uzyskania pełnej wolności przez Polskę i jej integracji z transatlantycką społecznością demokratycznych narodów.

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Chicago

Obchody